חרתא דאושכפי. סס שלוגעין בו מנעליס שחורין: קמיח. במיס: **ולא עפיץ.** מעובד בעפליס שקורין גל"ש: מחקא. מין עשבים עשוי על ידי דבק: **מתני'** בן עיר. שזמנו בארבעה עשר: שהלך **לכרך.** שזמנו בחמשה עשר: **אם עתיד לחזור.** מפרש בגמ': **קורא** במקומו. כחובת מקומו בן עיר בארבעה עשר בן כרך בחמשה עשר: **גמ' לא שנו.** דבן כרך שהלך לעיר ועתיד לחזור למקומו קורא בחמשה עשר ולא בארבעה עשר: **אלא שעתיד לחזור בליל ארבעה עשר.** אם קודם עמוד השחר ילא מן העיר הוא דקתני שאינו צריך לקרות עמהן בלילי י"ד אע"פ שעודנו שם הואיל וביום לא יהיה שם אין זה אפילו פרוז בן יומו: **אבל אין עתיד.** לצאת משם בלילה דהשתא הוי פרוז לאותו יום אע"פ שעתיד לחזור למחר ליום (אחר[1]) נקרא פרוז וקורא עמהן בין בלילי י"ד בין בי"ד. וה"ה לבן עיר שהלך לכרך אם עתיד לחזור בלילי ט"ו שלא יהא שם ביום ט"ו לא הוי מוקף ליומו וקורא בי"ד כחובת מקומו ואעפ"י שהוא בכרך אבל אין עתיד לחזור בלילי ט"ו אין צריך לקרותה בי"ד וממתין וקורא עמהן אע"פ שסופו לחזור לאחר זמן: **מנא** (א) ליה. דמשום ההוא יומא חשיב כוותייהו: **בן כפר.** שהקדים וקרא ליום הכניסה ואח"כ הלך לעיר והיה שם לילי י"ד: **בין כך ובין כך.** אפילו עתיד לחזור ולצאת משם קודם היום קורא עמהן בלילה: **כבני העיר בעי מקרי.** כל הפרזים זמנם בארבעה עשר בין כפרים בין עיירות ורבנן הוא דאקילו עלייהו להקדים ליום הכניסה: והני מילי. דאקילו עלייהו דאין צריך לחזור ולקרות בארבעה עשר כי איתיה בכפר: [2] **מאחר הדברים האלה.** גילה המלך וכו': **כל תוקף.** לקיים[3] אגרת הפוריס על תוקף הקפיד להזכיר: **תוקפו של אחשורוש.** ומתחילתה היא מדברת בתוקפו עד סופה: **ומה ראו על ככה.** המגילה נכתבת ונקראת להודיע לדורות מה ראו באותו הזמן שעשו מה שעשו ומפרש[4] על ככה עשו ולפרש מה הגיע על העושים: **נקראת ספר.** ונכתב בספר[5]: **שאם תפרה בחוטי פשתן פסולה.** דאיכא למאן דאמר במסכת מכות (דף יא.) ספר תורה שתפרו בפשתן פסולה[6]: **ונקראת אגרת.** לומר שאינה חמורה כספר: **שיהו משולשין.** שיהא מראה התפר [7] **עד** מקום תפירת הגיד כממנו ועד הגיד השני ומן השני לשליסי כמשליסי לסוף התפר[8]: **הכתובה בין הכתובים.** ספרים שהיו בימי המכמים[9] כולן בגליון כספר תורה שלנו: **לא יצא.** דבעינן אגרת לעצמה דמיפרסס ניסא טפי דכי קורא בין הכתובים נראה כקורא בקורא: **אי מחסרא או מייתרא.** אלוכה משאר הקלפים למעלה או למטה או קצרה מהן ויש לה היכר לעצמה: ומתו

דיפתרא דמליח וקמיח ולא עפיץ. קשיא א"כ היאך כותבין על קלפים שלנו דלא עפילי ספר תורה ותפלין ומגילה ותירץ רבינו תם שהסיד שאנו נותנין בקלפים שלנו מהני כעפלים ותדע דבפרק שני דגיטין (דף יט.) אמר דבלא עפיץ יכול להזדייף ושלנו אין יכול להזדייף על[1] הלבן[2]: [3] **על** הספר ובדיו. פירש ר"ת שהדיו שלנו הוא דיו גמור אבל של עפלים לא הוי דיו והכי משמע פ"ב דגיטין (גז"ש) (ב) דתניא בכל כותבין בדיו ובסם ומסיק בכל דבר של קיימא ומסיק לאתויי מאי ומשני לאתויי הא דתנא רבי חייא כתבו במי טריא ועפצא כשר ומדאצטריך לאתויי עפצא מרבויא בתר דתני דיו שמע מינה דעיקר דיו לא הוי מעפצא ומטעם זה רצה לפסול ספר תורה הכתובה מדיו של עפלים והאשכנזים השיבו לו דהתם מיירי במים ששרו בהן עפלים אבל אותו שעשו מגוף העפלים ודאי הוא טוב ומ"מ נראה דאותו שלנו הוי עיקר דיו כדמשמע פרק כל היד (נדה דף כ.) דרבי אמי פלי קורטא דדיותא ובדיק ביה דס שחור ובאותו שלנו שייך שביה ולא באותו של עפלים[4]: **בן** כפר שהלך לעיר בין כך ובין כך קורא עמהם. פירש רש"י ואע"פ שקרא כבר ליום הכניסה וקשיא למה יחזור ויקרא שני פעמים ומ"מ נראה דשפיר פי' רש"י דכיון שהיה בעיר בלילה נעשה כבני העיר ואע"פ שעתיד לחזור (ג) (בו) בי"ד ואע"פ שקרא ביום הכניסה דהא דאמרי' כפרים מקדימים ליום הכניסה כדי שיספיקו מים ומזון לאחיהם שבכרכים הני מילי כי איתיה בדוכתיה אבל כי איתיה בעיר כבני עיר בעי למקרי איתיביה אביי בן כרך שהלך לעיר בין כך ובין כך קורא במקומו בן כרך ס"ד באם עתיד לחזור תליא מילתא אלא לאו בן כפר[5] ולאו תרוצי מתרצת תני קורא עמהן: מהיכן קורא אדם את המגילה וכו': תניא[6] רשב"י אומר [7] מבלילה ההוא א"ר יוחנן וכולן מקרא אחד דרשו [8] ותכתב אסתר המלכה ומרדכי היהודי את כל תוקף מאן דאמר כולה תוקפו של אחשורוש ומאן דאמר מאיש יהודי תוקפו של מרדכי ומ"ד מאחר הדברים האלה תוקפו של המן ומ"ד מבלילה ההוא תוקפו של נס רב הונא אמר מהכא [9] ומה ראו על ככה ומה הגיע אליהם מ"ד כולה מה ראה אחשורוש שנשתמש בכלים של בית המקדש על ככה משום דחשיב [10] שבעים שנין ולא איפרוק ומה הגיע אליהם דקטל ושתי ומ"ד מאיש יהודי מה ראה מרדכי דאיקני בהמן על ככה [11] דשוי [12] נפשיה ע"ז ומה הגיע אליהם דאתרחיש ניסא ומ"ד מאחר הדברים האלה מה ראה המן שנתקנא בכל היהודים על ככה משום [13] דמרדכי לא יכרע ולא ישתחוה ומה הגיע אליהם [14] ותלו אותו ואת בניו על העץ ומ"ד מבלילה ההוא מה ראה אחשורוש להביא את ספר הזכרונות על ככה דזמינתיה אסתר להמן בהדיה[15] ומה הגיע אליהם דאתרחיש ניסא [16] א"ר חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כדברי האומר כולה ואפי' למאן דאמר [17] מאיש יהודי [18] צריכה שתהא כתובה כולה וא"ר חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר [19] שאם תפרה בחוטי פשתן פסולה ונקראת אגרת [20] שאם הטיל בה שלשה חוטי גידין כשרה אמר רב נחמן ובלבד שיהו משולשין. אמר רב יהודה אמר שמואל [21] הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא אמר רבא [22] לא אמרן אלא דלא מחסרא ומייתרא פורתא אבל מחסרא ומייתרא פורתא לית לן בה לוי בר שמואל הוה קא קרי קמיה דרב יהודה במגילה הכתובה

קנקנתום חרתא דאושכפי דיפתרא דמליח וקמיח ולא עפיץ נייר מחקא: עד שתהא כתובה אשורית: דכתיב [1] ככתבם וכזמנם [2]: על הספר ובדיו וכו' [3]: מנלן אתיא כתיבה כתיבה כתיב הכא [4] ותכתב אסתר המלכה וכתיב התם [5] ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו: **מתני'** [6] בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר אם עתיד לחזור למקומו קורא במקומו ואם לאו קורא עמהן ומהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה י"ח ר"מ אומר [7] כולה ר' יהודה אומר [8] מאיש יהודי רבי יוסי אומר [9] מאחר הדברים האלה: **גמ'** אמר רבא [10] לא שנו אלא שעתיד לחזור בלילי י"ד אבל אין עתיד לחזור בלילי ארבעה עשר קורא עמהן אמר רבא מנא אמינא לה דכתיב [11] על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות מכדי כתיב היהודים הפרזים למה לי למיכתב היושבים בערי הפרזות הא קמ"ל דפרוז בן יומו נקרא פרוז אשכחן פרוז מוקף מנא לן סברא הוא מדפרוז בן יומו קרוי פרוז מוקף בן יומו קרוי מוקף ואמר רבא בן כפר שהלך לעיר בין כך ובין כך קורא עמהן מאי טעמא האי כבני העיר בעי למקרי [12] ורבנן הוא דאקילו על הכפרים כדי שיספקו[13] מים ומזון לאחיהם שבכרכין הני מילי כי איתיה בדוכתיה אבל כי איתיה בעיר כבני עיר בעי למקרי איתיביה אביי בן כרך שהלך לעיר בין כך ובין כך קורא במקומו בן כרך ס"ד באם עתיד לחזור תליא מילתא אלא לאו בן כפר[14] ולאו תרוצי מתרצת תני קורא עמהן: מהיכן קורא אדם את המגילה וכו': תניא[15] רשב"י אומר [16] מבלילה ההוא א"ר יוחנן וכולן מקרא אחד דרשו [17] ותכתב אסתר המלכה ומרדכי היהודי את כל תוקף מאן דאמר כולה תוקפו של אחשורוש ומאן דאמר מאיש יהודי תוקפו של מרדכי ומ"ד מאחר הדברים האלה תוקפו של המן ומ"ד מבלילה ההוא תוקפו של נס רב הונא אמר מהכא [18] ומה ראו על ככה ומה הגיע אליהם מ"ד כולה מה ראה אחשורוש שנשתמש בכלים של בית המקדש על ככה משום דחשיב [19] שבעים שנין ולא איפרוק ומה הגיע אליהם דקטל ושתי ומ"ד מאיש יהודי מה ראה מרדכי דאיקני בהמן על ככה [20] דשוי [21] נפשיה ע"ז ומה הגיע אליהם דאתרחיש ניסא ומ"ד מאחר הדברים האלה מה ראה המן שנתקנא בכל היהודים על ככה משום [22] דמרדכי לא יכרע ולא ישתחוה ומה הגיע אליהם [23] ותלו אותו ואת בניו על העץ ומ"ד מבלילה ההוא מה ראה אחשורוש להביא את ספר הזכרונות על ככה דזמינתיה אסתר להמן בהדיה[24] ומה הגיע אליהם דאתרחיש ניסא [25] א"ר חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הלכה כדברי האומר כולה ואפי' למאן דאמר [26] מאיש יהודי [27] צריכה שתהא כתובה כולה וא"ר חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר [28] שאם תפרה בחוטי פשתן פסולה ונקראת אגרת [29] שאם הטיל בה שלשה חוטי גידין כשרה אמר רב נחמן ובלבד שיהו משולשין. אמר רב יהודה אמר שמואל [30] הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא אמר רבא [31] לא אמרן אלא דלא מחסרא ומייתרא פורתא אבל מחסרא ומייתרא פורתא לית לן בה לוי בר שמואל הוה קא קרי קמיה דרב יהודה במגילה הכתובה

מסורת הש"ס עם הוספות

א) לעיל דף ט. ע"ש, ב) [לעיל ב. ד.], ג) [לעיל יא:], ד) [לעיל י:], ה) [ועיין תוספות שבת עב: ותוס' סנהדרין סא: ד"ה רבא אמר], ו) [לעיל יא:], ז) [שם], ח) עיין מאירי, ט) אסתר ט לב, י) ועיין לעיל ח: וברש"י שם ד"ה לתופרן, כ) [וע"ע תוספות שבת עט: ד"ה קלף ותוס' מנחות לא: ד"ה הא], ל) רע"ע תוס' גיטין יט. ד"ה דיו, מ) [וע"ע תוספות בכורות לט. ד"ה שיהיו].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מנא אמינא לה דמשום הכוא: (ב) תוס' ד"ה על הספר וכו' דתנן בכל כותבין בדיו ובסם ובסיקרא ובכל דבר: (ג) ד"ה בן כפר וכו' שעתיד לחזור בליל י"ד ואע"פ:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

תורה אור השלם

א) קִיְּמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זַרְעָם וְעַל כָּל הַנִּלְוִים עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבוֹר לִהְיוֹת עֹשִׂים אֵת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כִּכְתָבָם וְכִזְמַנָּם בְּכָל שָׁנָה וָשָׁנָה: [אסתר ט, כז]

ב) וַתִּכְתֹּב אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בַּת אֲבִיחַיִל וּמָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי אֶת כָּל תֹּקֶף לְקַיֵּם אֵת אִגֶּרֶת הַפּוּרִים הַזֹּאת הַשֵּׁנִית: [אסתר ט, כט]

ג) וַיֹּאמֶר לָהֶם בָּרוּךְ מִפִּיו יִקְרָא אֵלַי אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַאֲנִי כֹתֵב עַל הַסֵּפֶר בְּדִיו: [ירמיה לו, יח]

ד) אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה וּשְׁמוֹ מָרְדֳּכַי בֶּן יָאִיר בֶּן שִׁמְעִי בֶּן קִישׁ אִישׁ יְמִינִי: [אסתר ב, ה]

ה) אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גִּדַּל הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ אֶת הָמָן בֶּן הַמְּדָתָא הָאֲגָגִי וַיְנַשְּׂאֵהוּ וַיָּשֶׂם אֶת כִּסְאוֹ מֵעַל כָּל הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ: [אסתר ג, א]

ו) עַל כֵּן הַיְּהוּדִים הַפְּרָזִים הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת עֹשִׂים אֵת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר שִׂמְחָה וּמִשְׁתֶּה וְיוֹם טוֹב וּמִשְׁלוֹחַ מָנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ: [אסתר ט, יט]

ז) בַּלַּיְלָה הַהוּא נָדְדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לְהָבִיא אֶת סֵפֶר הַזִּכְרֹנוֹת דִּבְרֵי הַיָּמִים וַיִּהְיוּ נִקְרָאִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: [אסתר ו, א]

ח) עַל כֵּן קָרְאוּ לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל שֵׁם הַפּוּר עַל כֵּן עַל כָּל דִּבְרֵי הָאִגֶּרֶת הַזֹּאת וּמָה רָאוּ עַל כָּכָה וּמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם: [אסתר ט, כו]

ט) וְכָל עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ כֹּרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לְהָמָן כִּי כֵן צִוָּה לוֹ הַמֶּלֶךְ וּמָרְדֳּכַי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה: [אסתר ג, ב]

י) וּבְבֹאָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר עִם הַסֵּפֶר יָשׁוּב מַחֲשַׁבְתּוֹ הָרָעָה אֲשֶׁר חָשַׁב עַל הַיְּהוּדִים עַל רֹאשׁוֹ וְתָלוּ אֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו עַל הָעֵץ: [אסתר ט, כה]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה שיהו משולשין שיהא מראש התפר וכו'. נ"ב עיין מהר"מ ש"ף שהאריך והגיה בלשון רש"י פעמים הספר מחת התפר. ועיין בכורות דף לט ע"א תוספות ד"ה שיהיו וכו' משמע כדבריו ודבריהם סותרים להלא יעוש"ה ולו"ק:

גליון הש"ם

תוספות ד"ה ובלבד שיהו כו' מראש התפר. עיין בכורות דף לט ע"א תוספות ד"ה שיהיו משולשים ושם איתא מראש הדף וכו' וכן נכון:

רבינו חננאל

ירושלמי ניחא בן כרך שהלך לעיר שזמנו מאוחר בן עיר שהלך לכרך ואין זמנו מוקדם א) לפיכך שנינו אם עתיד לחזור יום חזר הרי חוזר ואם לא נעשה מוקף. א"ר יודן לית כן בן עיר שהלך לכרך א"ר יוסי אית כאן בעתיד להשתקע כו' נתברר הפירוש שפירשנו. אמר רבה בן כפר שהלך לעיר בין עתיד לחזור בכפר בין אינו עתיד לחזור קורא עמהם בי"ד דלא תקינו ליה רבנן לאקדומי ליום הכניסה אלא כי איתיה בכפר אבל כי איתיה בעיר כבני העיר בעי למיקרא. ומותיב אביי עליה ומתרץ הכי בן כפר שהלך לעיר בין כך ובין כך קורא עמהם: מהיכן קורא את המגילה ויוצא בה רבי מאיר אומר כו'. ואסיקנא כדברי האומר את כולה. אמר [רבי חלבו אמר רב חמא בר גוריא] משמיה דרב מגילה נקראת ספר ללמד שאם תפרה בפשתן פסולה כספר תורה נקראת אגרת שאם הטיל בה ג' חוטי גידין כשרה. ובלבד שיהו משולשין כלומר החוט כרוך זה אחר זה ג' פעמים ג' ג' בב' קצוות וג' באמצע. הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים. פירוש אם הן כולן כתובים שנכתבו מגילה ומגילת אסתר בכללן והיו רוחב הידיעות הכתובות כולן מדה אחת פסולה ואם מיחסרא או מייתרא כגון שכל ידיעה רחבה ג' זרתות והידיעות שכתובה בהן מגילת אסתר רחבן ג'

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"א מהלכות מגילה הלכה י טוש"ע א"ח סי' תרפא סעי' ה:

כז ב מיי' שם הלכה ג טור ש"ע א"ח סי' תרל סעיף ג:

כח ג מיי' שם הלכה י טור וש"ע א"ח סי' תרפא סעיף ה:

כט ד מיי' פ"ב שם הל' ו טוש"ע א"ח סי' תרל סעיף ג:

ל ה ו מיי' פ"ב מהלכות מגילה הלכה יא סמג עשין ד טוש"ע א"ח סי' תרלא סעיף ה ו:

לא ז ח מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ח:

חשק שלמה **על רבינו חננאל** א) נראה דל"ל כלומר ואין שנינו אם עתיד לחזור אם חזר הרי חזר ואם לא א) וכו' ט"ס (דק"ס): **ב]** [לעיל ד ע"ב מסיק הגמרא מפני שמספקין] (גליון), ועיין טו"א: **הגהות וציונים** **א]** בכת"י נוסף וקתני קורא במקומו: **ל]** [תוס' פ"ב ושם איתא **רשב"א**] (גליון): **ג]** בכת"י נוסף **ואסקיה בדעתיה למיעץ עצה עליה דההוא גברא למיקטליה.** ועי' לעיל טו סוע"ב: **ד]** בכת"י נוסף **ס]** [לעיל ד ע"ב מסיק הגמרא מפני שמספקין] (גליון), ועיין טו"א: **ו]** [צ"ל **אחד**] (גליון), ובמראה אש מגיה **או** ליום אחר, וכעי"ז ברש"י שברי"ף עי"ש: **ז]** [שייך לעיל במשנה] (גליון): **ח]** צ"ל לקיים **את** אגרת (באה"מ): **ט]** צ"ל **ולפרש** (כת"י): **י]** צ"ל לסוף **הספר** (הגר"ב רנשבורג, רש"ש), ועי' רש"י שברי"ף ובגליון שם בתחילת הדבור: **כ]** בכת"י נוסף **היו עשוין:** **ל]** יש להוסיף על **צד** הלבן (דבש תמר), ועי' מאירי: **מ]** [שייך לעיל במשנה יז ע"א] (גליון): **נ]** לפי הגהת המהר"ם שי"ף ברש"י (עי' הג' מהר"ב) צ"ל גם בתוס' מראש **הספר** (ממ"נ, ועי' גליון הש"ס):